

האם בעלי
חיים מסוגלים
לרפא את עצמם
ולהשתמש
בחומרים מן הטבע

מי אני – נעים מאוד מיכל, בת 43 מטפלת ברפואה טבעית לבעלי חיים

עם נסיון של יותר מעשור בטיפול בחיות בר ומחמד
עובדת עם מוסדות וגני חיות, וטרינרים פרטיים ומתנדבת
במקלטים לבעלי חיים

בעלת קו מוצרים טבעי שפיתחתי עבור בעלי החיים
מטפלת בשיטות מגוונות כמו פסיכארומטיקה, הרבליזם וטרינרי,
ארומתרפיה, תקשורת אינטואיטיבית, טראסט טכניק

” כל חיי אני מבלה עם בעלי החיים ומחפשת דרכים לעזור להם,
כשהתוודעתי לשיטות הטיפול הטבעי התרגשתי לגלות
את כוחם ויעילותם בין אם מדובר במצב פיזי או נפשי”

במה ההרצאה תעסוק :

שאלת ריפוי וטיפול עצמי בקרב בעלי חיים

Zoopharmacognosy

הנגשת חומרים טבעיים לבעלי חיים

Applied Zoopharmacognosy

האם קיים ביטוי להתנהגות כזו בשבי ?

Zoopharmacognosy

זואופרמאקוגנוסי

חיות מזהות תרופות

zoo-(animal) 'pharmaco' (remedy)
gnosy' (knowing

מונח שהוטבע ב- 2010 ע"י ד"ר Eloy Rodriguez מאוני' קורנל

התנהגות של בעלי חיים בטבע המטפלים
בעצמם על ידי שימוש בחומרים כמו צמחים,
אצות, אדמה, חרקים ועוד

התנהגות זו מפחיתה/מונעת השפעה מזיקה של מחוללי
מחלה, רעלים, כאבים ועוזרת לחזק ולרפא אותם

חקר הזופרמקוגנוסי הוא חדש יחסית, אך
הצפייה והלמידה מבעלי חיים
קיימת אלפי שנים

הנושא מהווה מקור להתעניינות בקרב אנשי מקצוע מתחומים שונים

Michael Alan Huffman מהחלוצים ביולוג וחוקר התנהגות ריפוי עצמי
בקרב בעלי חיים

juliette de Biarcli Levy's הרבליסטית, סופרת וחלוצה ברפואה
וטרינרית הוליסטית

Cindy Engel - ביולוגית, סופרת, חוקרת התנהגות בע"ח בהקשר של
שמירה על הבריאות

חוקרים מובילים נוספים - Hart, Grade ועוד

מיכאל הופמן ציטוט מתוך המאמר: "לאור גדילת העמידות של טפילים ופתוגנים מול תרופות אנטיביוטיות וקוטלות טפילים, המחקר על ריפוי עצמי בטבע וצמחי מרפא, יכול לספק אלטרנטיבות ותובנות חשובות לאנשים ולטיפול בבעלי חיים"

Animal self-medication and ethno-medicine: Exploration and exploitation of the medicinal properties of p....

Article in Proceedings of The Nutrition Society · June 2003

DOI: 10.1079/PNS2003257 · Source: PubMed

CITATIONS

220

READS

1,662

1 author:

Michael Alan Huffman

Kyoto University

241 PUBLICATIONS 5,060 CITATIONS

פורסם בין היתר
CambridgeCore
ResearchGate
וצוטט יותר מ-300
פעמים

<https://www.cambridge.org/core/journals/proceedings-of-the-nutrition-society/article/animal-selfmedication-and-ethnomedicine-exploration-and-exploitation-of-the-medicinal-properties-of-plants/7F3DFBB1BEE144895048E04F0613E038>

קיימות מגוון עדויות על בע"ח
מחרקים, ציפורים ועד קופי אדם
שקיים בהם מנגנון לריפוי/וויסות עצמי
ברמה הפיזיולוגית וגם הפסיכולוגית

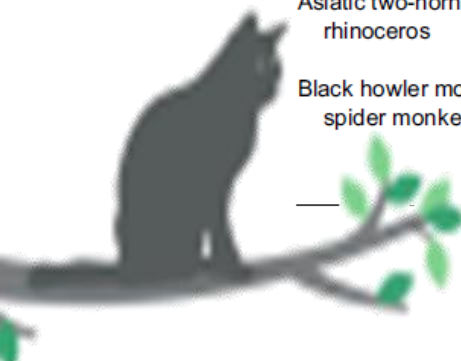

סקירה של מינים שונים ומגוון צמחים לשימושים שונים וחומרים פעילים שונים

Table 1. Some anecdotal evidence for self-medication in animals

Species	Plant specie (Family)	Comments	References
Malay elephant	<i>Entada schefferi</i> (Leguminosae):	For stamina before long walk, possible pain killer	Hubback (1941), Janzen (1978)
African elephant	Boraginaceae sp.	Induce labour; used by Kenyan ethnic group to induce labour and abortion. Similar story related to Huffman about observations made in Tanzania	Cowen (1990), MS Kalunde (personal communication)
Indian bison	<i>Holarrhena antidysenterica</i> (Apocynaceae)	Bark regularly consumed. Species name suggests anti-dysenteric action	Ogilvie (1929)
Wild Indian boar	<i>Boerhavia diffusa</i> (Nyctaginaceae) called pig weed	Roots are selectively eaten by boar and is a traditional Indian anthelmintic	Janzen (1978), Dharmkumarsinhji (1960)
Pigs	<i>Punicum granatum</i> (Punicaceae) pomegranate	Root sought after by pigs in Mexico	Janzen (1978), McCann (1932)
Indian tigers, wild dogs, bears, civets, jackals	<i>Careya arborea</i> (Barringtonaeaceae), <i>Dalbergia latifolia</i> (Leguminosae) etc.	Alkaloid in roots toxic to tapeworms Fruits of various species eaten by large carnivores. Possibly helps in elimination of parasites ingested along with contents of intestines of herbivore prey	Caius (1940) McCann (1932), Burton (1952), Janzen (1978)
South American wolf	<i>Solanum lycocarpon</i> (Solanaceae)	Rotting fruit said to be eaten to cure stomach or intestinal upset	DAO Courtney and GC Kirby (personal communication)
Asiatic two-horned rhinoceros	<i>Ceriops candoleana</i> (Rhizophoraceae)	Tannin-rich bark eaten in large amounts enough to turn urine bright orange. Possible use in control of bladder and urinary tract parasites	Hubback (1939)
Black howler monkey, spider monkey		Indigenous peoples living in primate habitats of the Neotropics claim that some monkey species are parasite-free because of the plants they eat	S Vitazkova (personal communication), M Pavelka (personal communication)

מחקרים ודוגמאות מתצפיות בבעלי חיים לריפוי עצמי ומניעה

- בעלי חיים המטפלים בפצעים וכאבים באמצעות בוץ ושרפים
- רעייה סלקטיבית של אוכלי עשב
- צריכת עשב כלבים וחתולים
- ציפורים ועיזים שמכינות גבס מבוץ ועשב לייצוב שברים juliette de Biarcli Levy's
- זחלים נגועים בטפילים צרכו צמחים עשירים באלקלואידים
טוקסיים – פירוליזידינים ((singer bernayes 2010 Smilanich et al 2011))
- wood rats - וויסות טמפרטורה בקור –אוכלות יותר פירות
ג'וניפר שמחמם ואלו שחשופות לטמפ גבוהה יפחיתו צריכה
(Mclister 2004)
- מגוון בעלי חיים במצבים דלקתיים - בוחרים את החומרים
הארומטיים של בבונג דו גוני – קמומיל גרמני
(Caroline Ingraham) (Matricaria recutita)

אנקדוטות ותצפיות בעלי חיים לריפוי / טיפול עצמי

Michael Alan Huffman הרצאה מצולמת

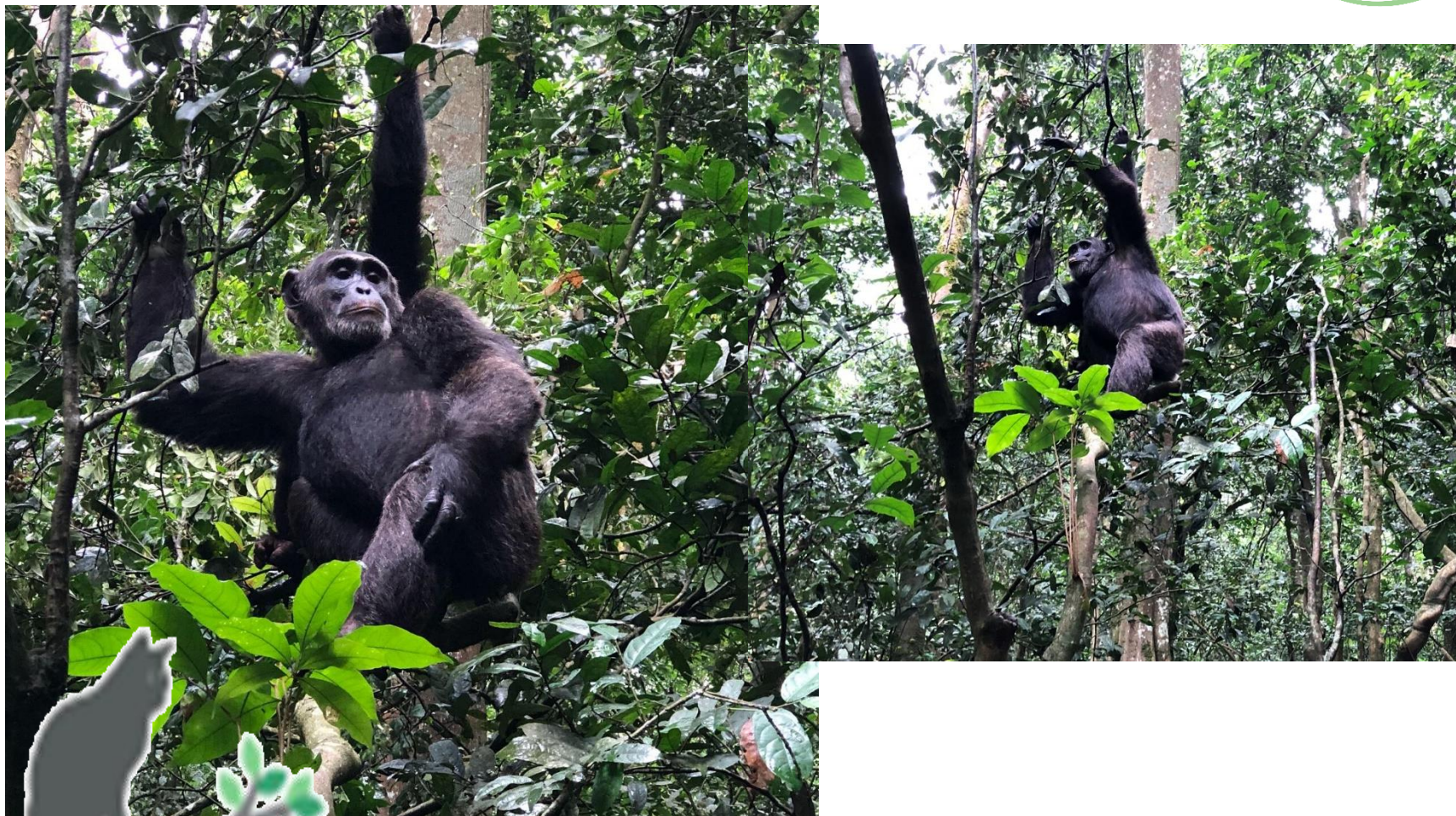
אבולוציה משותפת בין בעלי חיים וצמחים

Hiking Eilatmountains : צילום :
ציטוט: Michael Alan Huffman

הארוע המדעי הראשון שתואר

animal self medication and ethno medicine Michael Alan Huffman

שימוש מכאני לטיפול בליעה של צמחים עם מרקם גס

שימוש בבית המרקחת של הטבע באזורי מחייה

צילום : ספי חורש

גוזל בולבול שהגיע עם הקן שלו המקושט בפרחי ועלי אזוב

חימר - אדמה חיה

מכרות החימר בצרפת

סגולות ספיחה, ספיגה, טיהור והרגעה

ריפוי קדום

השימוש בחימר נפוץ בקרב בעלי חיים
ושבטים פרימיטיביים ועד היום

תצפיות של חוקרי גיאופגיה (צריכת עפר) בקרב בעלי חיים

צילום : אלעד הרשקוביץ

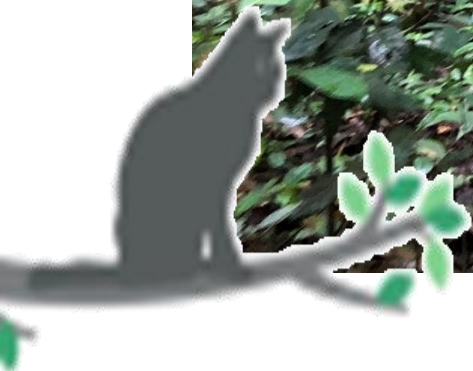
תצפיות של חוקרי גיאופגיה (צריכת עפר) בקרב בעלי חיים

צילום : הגר פלדמן מקלט בפרו

אותו סוג של חימר המשמש את גורילות ההרים ברואנדה משמש גם את השימפנזים בטנזניה ונמכר על ידי רוקחים במערב

Anting

צילום : איתי ססלר

צילום : יעקב בונן

Applied Zoopharmacognosy

הנגשת משאבים וחומרים טבעיים לידע האינסטינקטיבי שקיים אצל בעלי חיים

בעלי החיים מסוגלים לזהות אינסטינקטיבית את
החומרים הדרושים להם לריפוי ואיזון,
יש להם יכולת לבחור- אנו צריכים להנגיש להם
אותם בצורה נכונה ובטוחה

חשוב לשמור על בטיחות שלהם

דוגמאות מחיות בר שטופלו בשבי וחיות מחמד תקשורת בעזרת חוש הריח

התמרחויות עצמאיות - בחירה של בעלי חיים
בחומרים טבעיים בעזרת חוש הריח
יכולת לקלוט מולקולות נדיפות
הריח נשאר לאורך זמן

מקלט הקופים הישראלי בבן שמן - קפוצ'ינים מתמרחים בבצל למניעת טפילים

קיפוד מצוי פצוע משתמש ברוק ומורח על עצמו קמומיל

*סימוכין בספרות- (Cindy Engel) Wild health

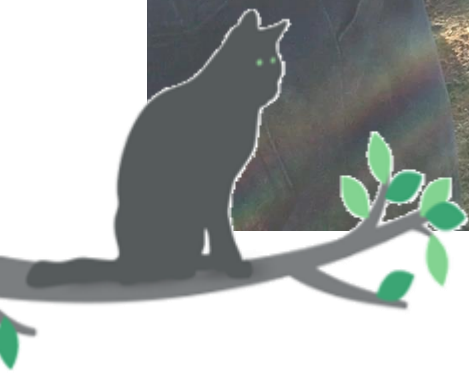
קיפוד מצוי פצוע משתמש ברוק ומורח על עצמו קמומיל

מוישלה נגב Zoo יעל נובי בוחר שמנים לחולשה נפיחות כאבי מפרקים

מוישלה נגב Zoo יעל נובי נפיחות וחולשת מפרקים
מגיע עצמאית להמרח בג'ל אנטי דלקתי שמבוסס
על צמחים שבחר

העיזים ואזובית המדבר

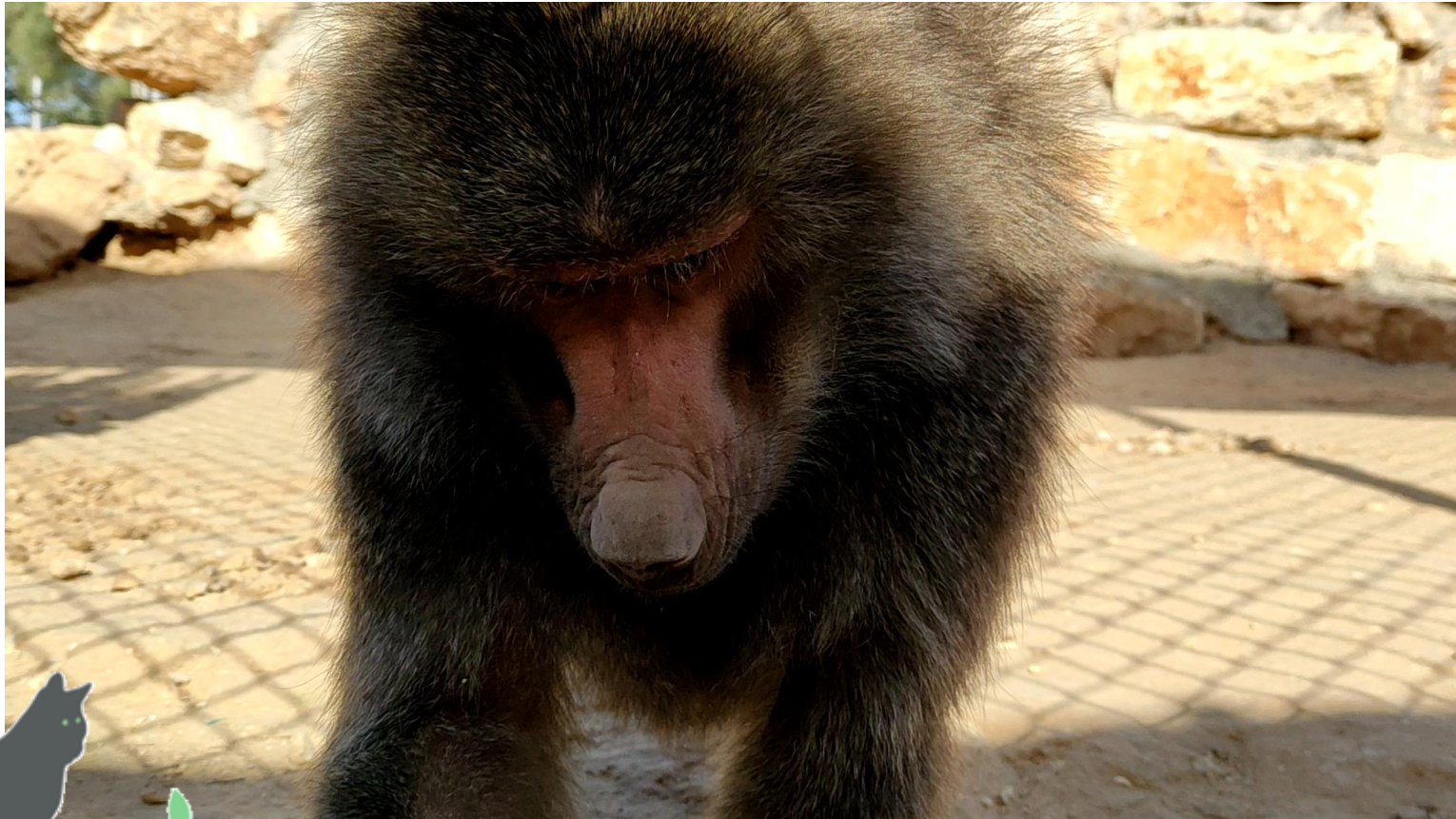
דון החתול של הוטרינרית שלי

יובל בבונה בהריון בוחרת סרפד לחיזוק

יובל בבונה בהריון בוחרת סרפד לחיזוק

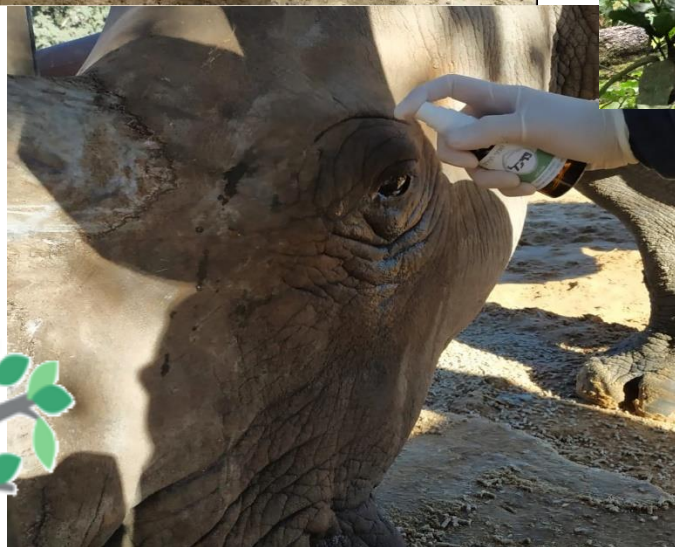

ג'רי בוחר לשתות מהחומר

המלמדים הגדולים ביותר הם בעלי החיים עצמם

תחום הנגשת הריפוי העצמי בחיתוליו עדיין לא מספיק מפותח

לבעלי חיים תחת חסותנו, יש יכולת מוגבלת לבטא
התנהגות טבעית – בין היתר ריפוי עצמי

אנחנו יכולים לעזור להם ולספק תנאים לריפוי
עצמי / מונע

תודה על ההקשבה

[Aromaanimals.com](https://aromaanimals.com)

קבוצות מומלצות בפייסבוק למטפלים מוסמכים
רפואה משלימה לבעלי חיים כל מה שרציתם
לדעת

הארגון הישראלי לרפואה וטרינרית משולבת

<https://feline-nutrition.org/>

Aromaanimals@gmail.com

